

Mentoring w badaniach

Gwarancja przestrzegania
zasad rzetelności badawczej
w instytucjach naukowych

Czym jest mentoring?

W Odysei Homera Odyseusz zlecił swojemu przyjacielowi Mentorowi opiekę nad synem, Telemachem, podczas swojej nieobecności z powodu udziału w wojnie trojańskiej. Według [Cambridge Dictionary](#), od tego czasu słowo „mentor” ewoluowało i oznacza „doświadczoną i zaufaną osobę, która udziela innej osobie porad i pomocy”.

W badaniach naukowych mentoring odnosi się do nadzorowania młodych naukowców, przy jednoczesnym zapewnianiu im wystarczającej swobody i stwarzaniu możliwości „wspierania ich rozwoju zawodowego.”

Jakie są zasady dobrego mentoringu?

Chociaż nie ma ustalonej, jednej formuły mentoringu, społeczność naukowa przyjęła, że aby być dobrymi mentorami, starsi badacze powinni:

- umieć znaleźć równowagę między niezależnością a doradztwem, dając młodym badaczom swobodę rozwijania swoich pomysłów, jednocześnie delikatnie hamując ich, gdy „zbaczą z kursu”. W tym sensie szczególnym wyzwaniem jest pielęgnowanie kreatywności badawczej przy jednoczesnym zachęcaniu do niezależności.
- znajdować sposoby na sprawowanie odpowiedniej kontroli bez kierowania każdym krokiem, jaki mogą podjąć młodzi naukowcy lub bez krytykowania i kwestionowania wszystkiego, co robią. Zawsze jednak mentorzy powinni unikać nadużywania swojej władzy.
- być zarówno dobrymi słuchaczami, jak i zadawać odpowiednie pytania. Zamiast jedynie udzielać odpowiedzi młodym naukowcom, poprzez stawianie pytań starsi naukowcy powinni prowadzić ich do szukania odpowiedzi i lepszego zrozumienia tego, czego się uczą.
- być w stanie zapewnić możliwości praktycznego uczenia się, także poprzez dopuszczanie popełniania

błędów, które można wykorzystać jako dobrą okazję do wyciągnięcia wniosków i do nauki.

- Być gotowi do uczenia ogólnych wartości etycznych i zasad badań, wykraczających poza standardy konkretnych dyscyplin, takich jak uczciwość, przejrzystość, odpowiedzialność, otwartość i obiektywizm. Mentorzy powinni również uświadamiać istnienie pułapek nierzetelności naukowej. Uczciwość badawcza powinna przyświecać wszystkim naukowcom, niezależnie od dyscypliny.
- Być świadomi tego, jaki wpływ mają na młodych naukowców, będąc dla nich wzorem do naśladowania w karierze badawczej. Dlatego powinni własnym przykładem zmotywować ich do bycia w przyszłości dobrymi mentorami i supervisorami.

Znaczenie świętowania

Mentorzy i ich podopieczni powinni docenić wartość świętowania zwycięstw, zarówno dużych, jak i małych. Jest to bardzo motywujące i może przyczynić się do budowania społeczności, w której każdy badacz może się rozwijać.

Ze swojej strony młodzi naukowcy, aby uzyskać dobre wsparcie mentorskie, powinni:

- być gotowi uczyć się od starszych badaczy oraz chętni do wysłuchania i przemyślenia ich rad;
- szanować umowy dotyczące kolejnych etapów pracy naukowej, zawieranych w zależności od dyscypliny;
- mieć chęć rozwijania własnych pomysłów i projektów oraz wykorzystywania możliwości i wolności w badaniach we właściwy sposób;
- być świadomi osobistej odpowiedzialności za prowadzone badania.

Jacy mentorzy są najlepsi?

W badaniu *Nature 2018* przeprowadzonym w społeczności naukowej próbowano dowiedzieć się, jakie są charakterystyczne cechy dobrych mentorów/ek. Najczęściej wymieniane są:

- **Entuzjazm:** Mentorzy powinni być entuzjastycznie nastawieni do badań swoich studentów. Jeśli nie są, muszą zadać sobie pytanie, czy studenci pracują nad właściwym projektem. Jeśli mentorów nie pasjonują badania prowadzone przez ich podopiecznych, to czy mogą odpowiednio ich wesprzeć?
- **Empatia:** Mentorzy powinni okazywać współczucie i zrozumienie. Powinni umieć wysłuchać, zrozumieć i wspierać potrzeby zawodowe i pozazawodowe swoich podopiecznych, takie jak np. znalezienie właściwej równowagi między obowiązkami zawodowymi i rodzinnymi.
- **Docenianie indywidualnych różnic:** Mentorzy powinni starać się zrozumieć wszystkich członków zespołu i zapewnić każdemu z nich odpowiednie wsparcie, aby umożliwić podjęcie decyzji dotyczących dalszych etapów kariery.
- **Szacunek:** Mentorzy powinni traktować młodych naukowców jak równoprawnych współpracowników.
- **Bezinteresowność:** Mentorzy powinni pozwolić podopiecznym rozwijać swoje pomysły i być wiodącymi autorami publikacji. Powinni również udostępnić im swoje sieci kontaktów, na przykład w celu ułatwienia potencjalnej współpracy przy aktualnych lub kolejnych badaniach.
- **Dostępność:** jest to wyjątkowa cecha doceniana przez podopiecznych. Pomimo ogromnego obciążenia pracą i obowiązkami, drzwi mentorów powinny być zawsze otwarte. Regularne spotkania są dla wielu mentorów ważnym sposobem wspierania swoich naukowców.

Jak wspierać mentoring?

Oczekuje się, że starsi naukowcy będą mentorami dla młodszych. Jednak obecnie nie ma jasnych ani wiążących kryteriów mentoringu, a mentorzy nie są odpowiednio przeszkoleni do odgrywania tej roli. Dlatego potrzebne są wskazówki dotyczące organizacji odpowiedniego wsparcia pracy młodszych naukowców:

- Uniwersytety, instytucje, a nawet programy finansujące badania powinny zachęcać do podpisywania wiążących umów obejmujących prawa i obowiązki zarówno opiekunów, jak i młodych naukowców. Na przykład w większości niemieckich uniwersytetów starsi i młodzi naukowcy zawierają pisemne umowy precyzujące między innymi to, czym jest projekt, co należy zrobić, czego się od danej osoby oczekuje i kiedy powinny zostać osiągnięte najważniejsze etapy projektu. Wciąż jednak istnieje możliwość pełniejszego wykorzystania potencjału takich instrumentów w praktyce.
- Nagrody za dobry mentoring i wsparcie mogłyby sprzyjać dyskusjom na temat relacji na uniwersytetach i promować rozwój pewnych zasad mentoringu. Nagrody mogą też pomóc

w podniesieniu świadomości na temat dobrych wzorców do naśladowania w mentoringu. Istotne byłoby również rozważenie funkcji sprawowania opieki mentorskiej jako uznawanej pozycji w CV starszych naukowców.

- Podstawowe znaczenie ma również szkolenie młodych naukowców. Mogliby oni zakwestionować lub zmienić złe praktyki swoich mentorów, jeśli ich doświadczają. Dobrzy mentorzy powinni zachęcać swoich podopiecznych do nabywania umiejętności,

które mogą przynieść im długoterminowe korzyści, np. umiejętności komunikacyjne. [Młodzi naukowcy](#) będą również inspirować studentów, którzy pewnego dnia mogą stać się ich podopiecznymi.

Autorki opracowania: Cristina Sáez, Helga Nolte [Trenerzy Nauki]

Obrazy: iStock by Getty Images

Opracowanie dotyczące mentoringu w badaniach jest częścią serii Etyczny Badacz, opracowanej w ramach projektu Path2Integrity, realizowanego w ramach unijnego programu badań i innowacji Horyzont 2020, który ma na celu podnoszenie świadomości na temat rzetelności badań w ramach nauki argumentowania na rzecz odpowiedzialnych badań i ich rzetelnych wyników. Głównym celem projektu jest wyjaśnienie, jak ważne dla naukowców i społeczeństwa są budowanie i wzmacnianie kultury rzetelności badawczej.

**Można również
zapoznać
się z innymi
opracowaniami
dotyczącymi:**

Odpowiedzialności badawczej
Publikacji
Środowiska naukowego
Przejrzystości oraz ochrony
danych i wyników

Rzetelność badawcza:

jest gwarancją jakości nauki i technologii, nauk społecznych i humanistycznych;

chroni reputację i karierę badaczy oraz organizacji naukowych;

przyczynia się do postępu społecznego, zaufania i odpowiedzialności w nauce i technologii, naukach społecznych i humanistycznych;

pozwala uniknąć negatywnych skutków społecznych i marnowania zasobów, czasu i wysiłku.

www.path2integrity.eu

Path Integrity

Projekt jest finansowany z unijnego programu badań i innowacji Horyzont 2020 w ramach umowy grantowej nr 824488